

ДО 200-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

О. Г. ОЛІЙНИК*

“НА ВІЧНОМУ ШЛЯХУ ДО ТАРАСА (1814–1861)”

27 лютого 2014 року у виставковій залі ЦДАМЛІМ України відбулося урочисте відкриття виставки фото- та архівних документів “На вічному шляху до Тараса (1814 – 1861)” до 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка.

Виставку підготовлено Укрдержархівом на виконання Указу Президента України від 11 квітня 2012 року № 257 “Про додаткові заходи з підготовки та відзначення 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка” та на виконання Плану спільних заходів Державної архівної служби України і Федерального архівного агентства (Російська Федерація) на 2014–2016 роки.

В експозиції представлено архівні документи і матеріали з 25 державних архівних, музейних та наукових установ України, Казахстану, Росії, Литви та Польщі.

У відкритті взяли участь Голова Державної архівної служби України Ольга Гінзбург, директор Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України Олена Кульчий, директор Центрального державного історичного архіву України, м. Київ Іван Кісіль, директор Центрального державного кінофотофоноархіву України ім. Г. С. Пшеничного Ніна Топішко, заступник директора Центрального державного кінофотофоноархіву України ім. Г. С. Пшеничного Галина Божук, директор Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України Микола Жулинський, заступник директора Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України Сергій Гальченко, заступник директора з наукової роботи Інституту телекомунікацій і глобального інформаційного простору НАН України, доктор технічних наук Олександр Трофимчук.

У вітальній промові Ольга Гінзбург відзначила цінність слова Кобзаря для кожного українця та необхідність навчатися на його творчій спадщині.

* Олійник Оксана Григорівна – провідний науковий співробітник Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України.

Голова Укрдержархіву наголосила, що, незважаючи на зміни формату і місця проведення виставки через відомі події в Києві, виставка “На вічному шляху до Тараса (1814 – 1861)” відкривається у запланований строк – 27 лютого. Ольга Гінзбург висловила вдячність колегам-архівістам, які гідно підготувалися до 200-літнього ювілею Тараса Шевченка.

У своєму виступі директор Центрального державного історичного архіву України, м. Київ Іван Кісіль, розповів, що у процесі підготовки до виставки архівісти та музейники виявили великий масив документів, відомих вузькому колу дослідників, котрі розкривають Тараса Шевченка як людину, дозволяють побачити оточення, що формувало свідомість поета. Він також відзначив міжнародний аспект виставки. Зокрема, архівісти Литви надали документи про перебування Шевченка у Вільно, долучилися й архівні установи Польщі та Казахстану – про вшанування пам’яті Кобзаря, Росії – про час навчання в Петербурзі.

У вітальному слові академік Микола Жулинський відзначив символічне значення постаті Тараса Шевченка для України, назвавши твори поета “духовними мощами”. Він наголосив на необхідності всім нам “чути Шевченка”, відкривати безмежний світ його мистецької спадщини. Микола Жулинський презентував видання Інституту літератури НАН України, підготовлені до 200-річчя Кобзаря: перші три томи Шевченківської енциклопедії, факсимільні видання творів поета.

Заступник директора Інституту літератури Сергій Гальченко наголосив, що для нього є надзвичайно зворушливим те, що виставка відкрилась саме в історичному приміщенні архіву-музею на території Софійського заповідника, де він починав свої шевченкознавчі дослідження і де зберігаються фонди мистецької Шевченкіани.

Директор Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України Олена Кульчий презентувала довідкове видання “Документальна скарбниця Шевченківських лауреатів”, підготовлене співробітниками Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України спільно з київським видавництвом “Кліо” (у рамках програми “Українська книга”). У збірнику подано короткі біографічні довідки про 138 видатних вітчизняних митців, чії особові фонди нині зберігаються у ЦДАМЛІМ України. На сторінках видання вміщено також рідкісні архівні фотографії відомих українських письменників, музикантів, художників, акторів і кінорежисерів, титули номінованих на Національну премію книжок, літературно-музичні твори з автографами, ескізи, начерки тощо.

Заступник директора Інституту телекомунікації, глобального інформаційного простору НАН України О. М. Трофимчук презентував навчально-освітній інтернет-портал “Тарас Григорович Шевченко”, що стане корисним ресурсом для сучасного інформаційного простору України.

Виставка складається з восьми розділів, в яких документальні свідчення про Тараса Шевченка хронологічно розкривають етапи життя і творчості митця від народження до смерті та його вплив на розвиток української культури. Назви розділів символічно об'єднано – в них думки поета на папері і думки інших велетнів духу України:

1. “Він був сином мужика, і став володарем у царстві Духа...” (Іван Франко). 1814–1831.
2. “Велике щастя бути вольним чоловіком”. 1831–1843.
3. “Немає в світі України, немає другого Дніпра...”. 1843–1847.
4. “Караюсь, мучюсь... але не каюсь!”. 1847–1857.
5. “Подай душі убогій силу, щоб огненно заговорила...”. Шевченківський Петербург, 1857–1859.
6. “... Любити правду на землі”. 1859–1861.
7. “Того великого вогню і смерті не погасила” (Леся Українка). 1861–1917.
8. “І мене в сім’ї єдиній, сім’ї вольній, новій...”. Т. Г. Шевченко у літературі і мистецтві кінця XIX – початку XXI ст.

З каталогом виставки можна ознайомитись на офіційному сайті Укрдержархіву.

Уперше широкому загалу представлено матеріали про час перебування Т. Г. Шевченка у Вільно, надані державними архівними установами Литви¹.

Привертає увагу документ з Російського державного історичного архіву – відпускна, видана Т. Г. Шевченку поміщиком Київської губернії П. В. Енгельгардтом з автографами В. А. Жуковського, К. П. Брюллова та М. Ю. Вієльгорського (22 квітня 1838 р.)².

Особливий інтерес становлять документи з розділів, присвячених популяризації творчості та вшануванню пам’яті поета – зокрема, афіша вистави “Назар Стодоля”, що відбулася у м. Радомі у 1892 р.³, та фото пам’ятника Т. Г. Шевченку у м. Форт-Шевченко (Казахстан)⁴.

Серед цікавих документів виставки – ілюстрації, малюнки до поезій Кобзаря українських художників І. Їжакевича, О. Богомазова, О. Хвостенка-Хвостова, В. Касіяна, К. Піскорського, В. Седляра, О. Івахненка, В. Лопати з фондів ЦДАМЛМ України та Російського державного архіву літератури і мистецтва.

З документами виставки можна ознайомитись на сайті Укрдержархіву в розділі “Документальні виставки on-line”.

Під час відкриття демонструвались рідкісні фото Тараса Шевченка, кадри кінохроніки, аудіо та відеоматеріали з фондів Центрального державного архіву кінофотофоноархіву України ім. Г. С. Пшеничного.

Виставка цікава не лише змістом, але й формою. Вперше в архівній практиці України архівні документи презентувалися на сенсорному екрані, який надав меценат О. Шереметьєв. Новітня технологія дозво-

ляє збільшувати зображення документів і перегортати стенди експозиції, як книгу. Програму віртуального перегляду документів про життя і творчість великого Кобзаря підготовлено фахівцями Центрального державного електронного архіву України.

Документальна хроніка життя і творчості Тараса Шевченка доповнена творами письменників П. Жура, А. Костенка, Р. Лубківського, композиторів Б. Лятошинського, М. Вериківського, скульпторів І. Кавалерідзе, М. Манізера з фондів ЦДАМЛМ України, натхненних генієм Тараса Шевченка.

Сотні документів, що зберігаються в особових фондах архіву-музею та фондах установ та організацій, становлять багату та різножанрову Шевченкіану. Архів-музей зберігає десятки шевченкознавчих робіт видатних науковців України та української діаспори, які присвятили своє життя дослідженню окремих аспектів творчої спадщини Кобзаря, займалися перекладами його творів іноземними мовами та зробили й свій вагомий внесок у збереження пам'яті про Шевченка.

Експозиція викликала зацікавлення у знаних шевченкознавців, архівістів, музейників, учнівської молоді та представників ЗМІ.

Пройти свій шлях відкриття і розуміння постаті Т. Шевченка запрошуємо на виставку фото- та архівних документів “На вічному шляху до Тараса (1814–1861)”, що триватиме в стінах ЦДАМЛМ України (Володимирська 22-А, м. Київ) до травня 2014 року.

¹ Державний історичний архів Литви, ф. 378, о/о, 1829 р., спр. 680, арк. 6 зв.–7; ф. 380, оп. 73, спр. 168, арк. 4.

² Російський державний історичний архів, ф. 1341, оп. 62, спр. 520, арк. 4 і зв.

³ Державний архів в Радомі (Польща), ф. 206, спр. 3638.

⁴ Державний архів Мангістауської обл., спр. 1628.

Урочистий момент відкриття виставки “На вічному шляху до Тараса. 1814–1861”.
Зліва направо: Голова Державної архівної служби України О. П. Гінзбург
та директор Центрального державного архіву-музею літератури
і мистецтва України О. В. Кульчий.

Учасники та гості виставки.

Огляд документів виставки.

Видання, підготовлені Укрдержархівом та Інститутом літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України до 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка.

Під час виступу директора Центрального державного історичного архіву України,
м. Київ І. М. Кісіля.

Виступ заступника директора Центрального державного кінофотофоноархіву
України ім. Г. С. Пшеничного Г. І. Божук.

Виступ директора Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України
М. Г. Жулинського.

Заступник директора Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України
С. А. Гальченко презентує видання Інституту до 200-річчя від дня народження
Тараса Шевченка.

Заступник директора Інституту телекомунікації, глобального інформаційного простору НАН України О. М. Трофимчук презентує навчально-освітній інтернет-портал “Тарас Григорович Шевченко”.